

Åttonde roten, tomt 43

Kvarteret Polismästaren

Tjugoförsta roten 1637–57v

Kronhusgatans norra sida

Tolfte roten 1657–70h

Det är vankligt att med bestämdhet säga, vem som först ägde dessa tomter. Av ordningsföljden i mantalslängden kan det vara en *Jöns Pedersson*, vars funktion i samhället inte ens finns angiven i 1639 års ”yrkesregister”. Han omtalas 1637–49.

1655 års mantalslängd nämner emellertid här en mäklare

Johan Schwartzkopf,

vilken vid rätten 1666 och 1667 representerade sin broder regementsfältskären vid Elfsborgs regemente *Jürgen Schwartzkopf*, född 22.2.1616, död 16.7.1657 (se 4.35 och 4.37). Johan Schwartzkopf gifte sig 12.11.1654 med *Margareta Michels eller Michelsen*. Hans hustrus syster Magdalena Michelsen hade 17.8. 2651 gift sig med en *Pagel Kikese* (begr. 16.10.1653). Möjligen hade Johan Schwartzkopf lånat pengar till husköpet av svägerskan Magdalena Kikese, ty den 5.2.1656 förklarar han sig vara skyldig sin kära svägerska Magdalena 512 rdr in specie, varför han pantsatte henne det hus han bodde i.

I slutet av 1666 anklagades Johan Schwartzkopf av inspektör Jonas Ekeboms utskickade Olaus Felterus för att den 17.11.1665 ha infört 5 läster och ¼ tunna oförtullad sill, vilket Johan Schwartzkopf sökte motbevisa med en attest av borgaren i Marstrand Sten Arfvidsson (Brag). I februari 1667 noterade kämnärsrätten att svaranden Schwartzkopf ”ehuruwäll han i förstone föregifwer bemälte sill i Marstrand vara förtullat, likwäll på sidstlychten godvilligen sig till kärandens pretention skyldig gör”.

1675 hade Schwartzkopf flyttat till Sillgatan. Om hans fortsatta liv kan nämnas, att han i september 1678 råkade ut för en process på grund av brutet äktenskapslöfte och lönskaläge. Han förklarade sig då hellre då mista huvudet för bödeln än att äkta Elisabeth, Burchardi Dreyers dotter. Han drunknade i hamnen vid sextio års ålder hösten 1684. Gården på Kronhusgatan hade han uppenbarligen måst avstå till svägerskan Magdalena, som 28.11.1658 hade gift om sig med

handelsmannen Andres Tüchler,

begr. 11.9.1670. Gustavi tomtöreslängd upptar Anders Tüchler 1670 som ägare till gården och ännu 1675 hans änka, som avled den 5 juli detta år vid 47 års ålder. Anders Tüchler och hans hustru hade emellertid varit bosatta vid Sillgatan 7.76. Denna gård 8.43, som uppges bestå av två tomter, tillskrives först Cornelius Thiessen och sedan 1679 *Jacob Engelbrektsson*, möjligen den Jacob Engelbrektsson, som tillsammans med Daniel Witt i Hamburg nämnes som Anders Tüchlers kreditor. Den såldes samma år av Volrath Tham till

Per Olofsson saltmålare,

som betalade huseköpspenning (s.k. 30-penning) 24.11.1679 med 3 rdr el 4.16 d smt. Om honom är ingenting annat känt än att han hösten 1695 råkade i ovänskap och slagsmål med Tore Torsson stadstjänarens son, därför att saltmätaren inte hade velat ordna så att Tores son Sven blev hans efterträdare. – Sven blev f.ö. först själv stadstjänare, sedan framgångsrik slaktare. År 1700 ägde Per Olufssons änka gården. 1705 hade den övergått till

Adrian Lindström,

som 9.2.1703 erhöll burskap som handelsman men omkring 1715 kallas ömsom auditör, ömsom regementskrivare. Han klagade 1710 över att han hade satt sin och de sinas välfärd i fara genom att hjälpa Christian Gertner, varför han ville ha immission i hans egendom (i juli EIIa:21, 7.3.1710 EIIa:22, jus prot. okt 1714, 1012).

13.4.1713 lagbjöds första gången regementskrivare Adrian Lindströms hus och gård på Kronhusgatan för 280 d smt, som han var skyldig framlidne bokhållaren Jacob Östring och denne uppdragit staden i betalning. 15.6.1715 pantsatte Adrian Lindström för lån av hospitalet av 330 d smt hus och gård på Kronhusgatan intill notarien Jonas Edgren å östra och handelsmannen Herr Jacob Bornander å västra. Tomten värderades i detta års skattningslängd till 300 d smt, husen till 400 och löseegendomen till 200 d smt. 1717 bodde Adrian Lindström i gården tillsammans med sin hustru *Ingrid Böcker, kaptan Ståhlberg*, tillhörande Gamla Garnisonen och dennes hustru *Catharina* och en piga Anna Hansdotter. Denne Ståhlberg bör vara identisk med den *major Oluf Ståhlberg*, som begravdes i D 25.4.1731 och vara änka Catharina begravdes där 14.3.1733. Adrian Lindström står för gården 1720 men var död 1721. Hans änka Ingrid Böcker var dotter till handelsmannen Lars Olofsson Böcker (el Böker) – namnet är efternamn, ej yrkesnamn. Hennes mor var Christina Järpe, dotter till kyrkoherden O. H. Järpe i Åmål. Inneboende hos Ingrid Böcker var 1725 nye *borgaren Thomas Pois* med *drängen Olof Andersson Söderberg*.

Tunnbindaren mäster Anders Hasselgren

lät den 9.6.1715 första resan uppbjuda hus och gård på Kronhusgatan, som han köpt av avlidne auditören Adrian Lindströms änka Ingrid Lindström för 640 d smt med de villkor, som angavs i köpebrevet den 21.5.1735. Bouppteckning efter Ingrid Böcker företogs den 18.12.1744. Hon hade den 20.1.1744 testamenterat all sin efterlämnade egendom till sin syster *Maria*, gift 1) *Arvid Askelund*, som begravdes 10.3 1715 D 2) *löjtnant Tore Tolberg*. – Den nye ägaren Anders Hasselgren hade fått burskap 1.8.1733.

Den 18.5.1737 pantsatte Anders Hasselgren till major Jacob Ludwig von Saltza sin gård på Kronhusgatan mellan Bornander till höger och Ellgren till vänster. I fastan står att gården bestod av två tomter 49½ gånger 83 alnar sv. mått (11.9.1742). 1748 klagade böckaren Anders Hasselgren på Kronhusgatan över sin granne Hans Ellgren, som för sin rännsten hade låtit nedsätta två järngrindar, ungefär tre alnar från varandra. Därigenom hindrades vattnets avlopp, så att gatan utanför Hasselgren skadades. Hasselgren hade låtit rensa ”grinnerne” och hade bett Hans Ellgren att ta bort den nedersta. Hans Ellgren sade sig ha satt upp järngrindarna för att förhindra att sådan ”orenlighet, som annars flyta kunde skulle löpa själv med stora slagregn eller sopas av elakt och argsint folk i hamnen — then iag likwähl förledit år för mitt huus så rensade och uppgröf, att hon ännu till båtars anläggande nyttig ähr”.

Vid bouppteckningen 26.6.1743 efter Hasselgrens första hustru *Annika Nyman* ägde han hus och tomt på Kronhusgatan mellan överinspektör Ekerman och handl. Hans Ellgren, värd 701 d smt. I detta äktenskap hade Hasselgren sonen *Henrik* och döttrarna *Anna Christina* och *Maria Catharina*. Den 20.9.1743 gifte Anders Hasselgren om sig med *Adelheid Margareta*] *Altje/ Dragoun*,

dotter till tunnbindaren Jockul Dragoun (född 1681, död 1759) och Inger Andersdotter Mahl (född 1683, död 1753).

Tunnbindaremästare Anders Hasselgren drabbades av eldsvådor både 1746 och 1758. Vid auktion 19.2.1758 såldes Hasselgrens tvenne på Kronhusgatan belägna ödetomter för 512 d smt till *Johan Samuel Rancke* (se 7.51) för att kreditorerna skulle få sin betalning. Deras konkursansökan mot Hasselgren avgjordes 14.3.1761. 1760 kallas gården ”murmästare Johan S. Ranckes ödetomter”. De tvenne tomterna ”på Kronhusgatan mellan assessoren Herr Nicolaus von Jacobssons obebyggda tomter å västra och handelsman Eric Kullmans tomt å östra sidan” såldes den 9.3.1763 för 1 000 d smt och 200 d vängåva (30-penning 33 d 10 2/3 d smt) till *kämnären Eric Enander*.

1775 talar tomtöreslängden om ”handelsman Volrath von Öltkens och kämnären Erik Enanders tvenne inplankade tomter, den ena med bodar på, den andra obebyggd”.

1793 ägde kämnären Anders Enanders arvingar ”tvenne tomter under nummer 42” – bör vara 43. – vid Kronhusgatan, varpå finnes några bodar och skjul av stolpar och bräder, som nyttjas till sillsaltning, värda 400 rdr specie.

Bl.a. på *avlidne handelsman James Marshalls omyndige son J E Marshalls* förmyndares samt övriga Enanders kreditorers begäran såldes på auktion 1.7.1794 framlidne kämnären E. B. Enanders arvingars vid Kronhusgatan i åttonde roten under nummer 42 belägna tomter, Hasselgrenska tomten kallad, samt därpå befintliga åbyggnader enligt magistratens resolution den 7.4.1794. Köpare var *handelsman Carl Hedman*, som betalade 525:24 rdr specie.

I tomtöreslängden 1787, som är normgivande, kallas emellertid tomterna nummer 43. Den ägdes 1790 av *handelsmännen Spargren och Borgman*.

Åren 1800–07 var ägaren *handelsman A. W. Lindstedt* (uppbud 3.3 1794), som uppbjöd fleras andra tomter i kvarteret.

Senare uppbud av 8.43

niclas Laurén m fl.	9.12.1811
med dr Fredrik Schultzen	5.7.1813
änkan Anna Margareta Wahlberg	29.1.1821
handl S Bressander	19.3.1821 (9.43 1/3)
grosshand.Elias Tauson	26.7.1824 (9.43 1/3)
handelsbokhåll Niclas Tengberg	26.1.1846, 22.12.1864 (9.43 1/2)
bruksbolaget Eda	23.1.1865 (9.43 ½)
bleckslag J P Svensson	19.8.1867 (9.43 1/3)